

Udveksling giver nye venner

Side 6

Tema:
Elev-
udveksling

Side 6-17

Cricketkamp
mellem
mindretal

Side 18

Skæbnefortælling fra
Sønderjylland

Side 24

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

TEMA: Elevudveksling

Harry Potter fans mødtes på elevudveksling

10

Foto: Lars Salomonsen

4 Nyt fra grænselandet

5 Hjemstaven, Europa, Verden

Leder af Peter Skov-Jakobsen, formand for Grænseforeningen.

6 Hestepiger finder sammen

Naja Duelund fra 6. klasse fik en kæmpe oplevelse og en ny veninde i Sydslesvig.

10 Griffindor møder Slythering

To Harry Potter-fans fandt sammen gennem elevudvekslingen, hvor skoleelever i Danmark og Sydslesvig er en uge hos hinanden.

14 Drømmer på dansk

Jesko Stolp fra A.P. Møller Skolen i Slesvig blev bedre til dansk og fik 100 nye venner, da han kom på efterskole i Danmark.

18 Kunst og cricket i Husum og Ishøj

Husum Cricket Club er tilbage i toppen af dansk cricket. Grænseforeningen fulgte holdet til sæsonens første kamp, som var på udebane i Ishøj.

Foto: Poul Struve Nielsen

Kunst og cricket i Husum og Ishøj

18

Foto: Museum Sønderjylland

Historien fortalt gennem genstande Anmeldelse af udstillingen 'Sønderjyderne og Den Store Krig' på Sønderborg Slot

28

- 24 **Sønderjysk forfatter med nye skæbnefortællinger**
Interview med Anna Elisabeth Jessen om hendes fjerde roman, 'Hjemsted'.
- 34 **Født ind i Grænseforeningen**
Interview med Tine Vægter, Grænseforeningen Guldborgsund.

- 38 **Det sker i lokalforeningerne**
- 40 **Ildsjæle modtager Grænseforeningens pris**

Husk, at du kan lytte til udvalgte artikler fra magasinet Grænsen

www.graenseforeningen.dk/podcast

Foto: SSW

SSW-landsformand Christian Dirschauer og det øvrige parti opnåede i alt 50.783 stemmer ved valget.

SSW i ny valgsucces

Siden forbundsdagsvalget i september 2021, der sendte Stefan Seidler til Berlin, er det kun gået fremad for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), der repræsenterer det danske mindretal og det frisiske mindretal. Og søndag den 14. maj opnåede partiet igen et historisk valgresultat. Denne gang til kommunalvalget i Slesvig-Holsten. Med hele 4,4 procent af stemmerne endte partiet langt over målsætningen på 3,0 procent, der udgjorde partiets valgerekord fra 2008. "Det er helt fantastisk. Det er vildt, det er historisk", sagde SSW-landsformand Christian Dirschauer til Flensborg Avis på valgaftenen. Med 24,8 procent af stemmerne blev SSW sågar det største parti i Flensborg-området og kan nu indtage 11 af 44 pladser i Flensborg Byråd.

Vicekansler bliver fodboldprotektor

Når europamesterskaberne i fodbold for mindretal skal afholdes i det dansk-tyske grænseland i sommeren 2024, bliver det med en prominent politiker helt i front. Robert Habeck (Grønne), der er Tysklands økonomi- og klimaminister, vicekansler samt bosat i Flensborg, er nemlig blevet protektor for turneringen, der har navnet EUROPEADA.

Grænsekontrollen ændret

Passerer du ofte den dansk-tyske grænse, har du måske lagt mærke til, at det er blevet en smule nemmere. Grænsekontrollen har i hvert fald været omlagt siden den 12. maj for at forbedre situationen for pendlerne. Politiet meddeler, at der stadig kan opstå kø, men at der vil blive gennemført færre stikprøvekontroller, og at man ikke længere vil være fast til steder ved overgangene i Kruså, Padborg og Frøslev.

Magasinet *Grænsen* nr. 3/2023 85. årgang **Udgiver** Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K **Ansv. redaktør** Poul Struve Nielsen, pn@graenseforeningen.dk, tlf. 2334 5509 **Forside** Iben Gad **Layout** Prik grafisk tegnestue **Tryk** Jørn Thomsen Elbo A/S **Abonnement** Grænseforeningen, info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063 **Udgivelsesplan 2023** nr. 4: 27. august, nr. 5: 25. oktober, nr. 6: 14. december. **Deadline:** 3 uger inden udgivelsesdato. Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning. **Læs magasinet Grænsen online** www.graenseforeningen.dk/graensen. ISSN: 0903-2223

VED GRÆNSEN

Hvordan er det at bo i et grænseland?

Susanne Schäfer-Quäck

"Jeg bor i det østlige Flensborg helt ude ved vandet, hvor jeg kan se over til Danmark. Her er jeg født og opvokset, og hele min familie har rødder i det danske mindretal."

"Jeg har altid krydset grænsen til Danmark ofte, da mine to døtre har spillet meget håndbold, bl.a. i klubben Bov IF. Jeg nyder at bo i et grænseland, hvor to kulturer eksisterer sammen, og hvor det er muligt at tage et hurtigt hop fra det ene land til det andet."

"Det er en stor ære for mig at blive udnævnt til bypræsident, og jeg er meget glad for den tillid, mine partikolleger har vist mig. Jeg vil gøre alt for, at flensborgerne og byrådet føler sig repræsenteret på bedst mulig vis, og at vi kan omgå hinanden respektfuldt."

Susanne Schäfer-Quäck, 62 år, aktiv i SSW i mere end 30 år, udnævnt som Flensborgs nye bypræsident, der er byrådets øverste politiske repræsentant.

Hjemstavnen, Europa, Verden

Af Peter Skov-Jakobsen
Formand for Grænseforeningen

For mig har det med nationalitet altid været selvfølgelig. Det er en af de identiteter, jeg aldrig har været i tvivl om. Tvivlen kom heller ikke, da jeg opdagede, at der i nærmeste familie var et drama, der var vanskeligt at nærme sig med ord.

Det nationale har aldrig fået mig til at føle mig bedre end nogle andre. Sproget og kulturen har jeg altid opfattet som min særlige gave. Sproget er den måde, jeg har lært at tænke på. Kulturen har givet mig åndsfrihed, frisind, solidaritet, tillid og åbenhed. Det samme sprog har jeg lært nedrigthed og ondskab på. Det har altid været mit redskab, men aldrig et hegn eller en grænse, som jeg holdt mig bagved.

Jeg var ikke gammel, inden jeg opdagede,

“

*Der er voldspotentiale
i alt, hvad der gør
livet smukt*

at det nationale kunne blive et mareridt for dem, der ikke delte den samme nationalitet. Der er et voldspotentiale i den nationale følelse, som kan gøre et nationalistisk mareridt ud af naturlig national glæde. Der er voldspotentiale i alt, hvad der gør livet smukt, om det er politisk, filosofisk, religiøs eller kulturel eftertanke. Alting kan forvandles til sin modsætning og blive en gru.

Min baggrund er enkel. Fremtiden er langt mere nuanceret og mangfoldig, og det nationale forandrer sig og er alt andet end entydigt. Mange mennesker kommer med

blandede erfaringer og føler sig hjemme i et par kulturer og sprog.

En ugentlig fritime af de mere krævende er at lytte til ‘Norsken, svensken og dansken’. Det er et skønt program, hvor en svensker, en nordmand og en dansker ser på ugens hændelser i de skandinaviske lande. De er fantastiske at lytte til, og jeg synes, at de hver især repræsenterer deres lande aldeles fortrinligt.

Den danske repræsentant er Hassan Preisler, og han repræsenterer alt dansk for mig. Ildhu, temperament, sarkasme og ironi og en pludselig hjertelighed, der kommer bag på alle – også på ham selv. Se hvad han skriver om sig selv:

“Jeg lever i spændet mellem to identiteter, eller måske snarere i spændet med forestillingen om to identiteter: Den pakistanske og den danske. I den virkelige verden er jeg undfanget i Cambridge og født i Charlottenlund, som barn boede jeg i Bern og Berlin og Bagsværd, jeg lærte tysk, før jeg lærte dansk, jeg talte engelsk med min bedste ven, der hed Suman. Som voksen har jeg levet i Beirut, New York og Madrid, og jeg kan klare mig på spansk og bande og dirigere en taxa på arabisk, men jeg kan ikke et ord urdu. Min far voksede op som muslim, men er ateist. Min mor voksede op som protestant, men er buddhist, og jeg er døbt i Helligåndskirken, men jeg har for længst meldt mig ud af Folkekirken. Far lever sammen med sin Alice på Østerbro, og mor er halvdelen af året i en landsby i Sydfrankrig, og jeg er gift med min May, hendes far er fra Cairo, hendes mor er fra Tårnbæk, vores datter hedder Sonia Aziza Preisler. Hun er smuk.”

Hjemstavnen, Europa, verden er smukke steder. Bare man tør være der, og bare man tør lade de andre være der. Bare der er en gensidig respekt. 🍷

Naja Duelund fra Stenløse Private Realskole blev udvekslet med en elev fra Hjorth Lorenzen Skolen i Slesvig. De havde en stor, fælles interesse: Heste.

Hestepiger finder sammen

Af Poul Struve Nielsen
Fotos: Iben Gad

12-årige Naja Duelund fra 6. klasse på Stenløse Private Skole har fået en kæmpe oplevelse ud af at være på elevudveksling i Slesvig hos sin nye veninde Karoline

Det kræver kontrol, balance og overblik, når Naja Duelund giver hesten fart og springer over barren på rideskolen. Ridning er en hobby, der fylder rigtig meget for den 12-årige pige fra Stenløse i Nordsjælland.

Det gælder både glæden ved at sidde på hesteryggen og mærke samhørigheden med det store, intelligente dyr, som hun kan få til at samarbejde om de mest vanskelige ting, og det gælder de hyggelige stunder, der også er i forbindelse med hestepleje og aktiviteterne på rideskolen.

Det er noget, som andre børn, der har med at heste at gøre, bedst forstår. Og da Naja Duelund var en af de heldige elever, der fik mulighed for at blive udvekslet med en elev fra en dansk skole i Sydslesvig, fik hun en ny veninde, som forstår, hvordan det er at være sammen med heste, nemlig Karoline Dreier fra Hjorth Lorenzen Skolen i Slesvig.

Naja Duelund var ikke i tvivl om, at det ville hun gerne være med til, da hendes skoleleder fortalte om udvekslingen.

“Der var to elever, som kom med, jeg fik at vide, at jeg havde fået Karoline, at hun har mange dyr, 11 i alt, og at hun går til fodbold”, fortæller Naja Duelund, som hurtigt fandt ud af, at et par af Karoline Dreiers 11 dyr er heste.

“Så lærte vi hinanden at kende på FaceTime og WhatsApp. Jeg fortalte om mig selv, at jeg går til ridning, karate og har en kat”, fortæller Naja Duelund.

Forældrene var også på sociale medier sammen. Og her var Naja Duelunds mor godt stillet, fordi Karoline Dreiers mor taler flydende dansk. Det er ikke en selvfølge. Der er mange elever på det danske mindretals skoler, som har forældre, der ikke kan ret meget dansk, og det kan være en udfordring. Det oplevede nogle af de andre familier med elever på udveksling.

Mødet i virkeligheden

Men efter at have forberedt sig og lært lidt om hinanden på de sociale medier, skulle de to piger så mødes i oktober. Elevudvekslingen foregår på den måde, at forældre selv ➔

Naja Duelund fik en ny veninde, som deler interessen for hesten og hestens pleje.

sørger for at aflevere eleverne hos udvekslingsfamilien. Så bor eleverne sammen en uge og går i skole sammen. Den kommende uge byttes der, og de to elever skifter familie og skole.

I dette tilfælde begyndte udvekslingen i Nordsjælland.

“Det var sjovt at møde hende i virkeligheden. Så kunne vi også lave fysiske ting sammen. Vi var i haven og lege, vi var i skole. Vi var også sammen med klassekammeraterne. Til at begynde med var hun lidt genert overfor folk i klassen. Men hun blev gode venner med alle i klassen. I fritiden var vi en dag i klub. Eller vi hang ud hjemme på værelset, bagte brød, og hun var med i rideklubben. Hun var også med til karate, der kiggede hun på”, fortæller Naja Duelund.

“Det var mærkeligt at være sammen til at begynde med, når vi kun var vant til at mødes på opkald. Da hun havde været her lidt, var det som om, vi havde været sammen i 100 år”, tilføjer hun.

Det var meget rart at have hende med i hverdagen. Det var altid én, som jeg kunne dele noget med.

Da ugen i Stenløse var slut, tog Naja

Duelund direkte hjem til Karoline Dreier.

“Jeg var meget spændt, da jeg sad i bilen. Til at begynde med var det mærkeligt at være i et helt andet hjem og skulle være der en uge. Jeg fik set mig omkring, og så var det behageligt. Jeg fik pakket ud. Så gik vi nedenunder og så noget Netflix”, fortæller Naja Duelund.

Samme streamingtjenester

Hun fik altså ikke den oplevelse af tysk tv, som mange, der kom til Tyskland i flow-tv'ets tid kan huske, hvor sheriffen i de amerikanske westerns sagde “Hände hoch!”, fordi tysk tv synkroniserede filmene, mens danske tv-seere er vant til undertekster. Her i vores streamingtid er det de samme tjenester på begge sider af grænsen.

På spørgsmålet, om det ikke lignede noget, man også kunne lave i Danmark, svarer Naja Duelund:

“Der var anderledes slik end i Danmark!”

Hun havde det mærkeligt den første dag i skolen.

“Jeg kendte ingen, og nogle af eleverne på skolen talte mere tysk end dansk. Men de var alle sammen meget søde. Lærerne var også megasøde. Vi fik fri klokken et hver

dag. De havde et lavere niveau i engelsk – og et meget højere i tysk!”

Der blev også udvekslet lidt gaver.

“Vi havde gaver med til hinanden. Jeg fik også et hårbånd med til min mor. Jeg gav sådan noget, man bruger til at lægge ansigtsmaske med og nogle godbidder til hunden Otto. Det var lidt ærgerligt at skulle rejse hjem. Vi havde haft det så sjovt sammen. Men det var også rart at få lidt ro på og lidt tid til mig selv.”

Venskabet sluttede dog ikke med udvekslingen. Naja Duelund og Karoline Dreier har holdt kontakten ved lige, og både mellem jul og nytår og i påsken var Naja Duelund på besøg hos veninden i Slesvig. Det gav lige helt uventet lidt ekstra læring til den danske udvekslingselev, som ellers havde satset på fritidssysler i påskedagene.

“Da jeg besøgte Karoline, fordi vi havde fri til påske, blev jeg vækket klokken seks om morgenen, så skulle jeg op og i skole. Det var jo ferie i Danmark, så det havde jeg ikke regnet med. Men så mødte jeg dem fra Karolines klasse igen, og det havde jeg ellers ikke gjort,” fortæller Naja Duelund.

Hun er i øvrigt et dansk skolebarn, som også godt kan lide faget tysk, som hun har haft siden 3. klasse. Hendes klasse har også været på Christianslyst, lejrskolen og kursuscentret, der ejes af Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

“Vi havde tysk to dage dernede. Og i skolen i dag lærte vi, at navneord, der ender på ‘-e’, er hunkøn.” 🍷

Børn fra Danmark og Sydslesvig

Børnene fra det danske mindretal i Sydslesvig vokser op som danskere uden for Danmark. Nogle taler kun dansk i hjemmet, andre taler både dansk og tysk i hjemmet og nogle taler kun tysk derhjemme. For dem alle gælder det, at mødet med jævnaldrende børn og unge fra Danmark er enormt givende, for gennem disse jævnaldrende lærer de en masse om moderne dansk kultur. På samme måde synes børn fra Danmark, at det er sjovt at møde de sydslesvigske børn. Det er ret sejt, at de sydslesvigske børn bare skifter helt naturligt frem og tilbage imellem sprogene. Det giver lyst til at lære sprog og opleve verden. Kulturmødet styrker vores børns interkulturelle kompetencer. Danske børn kan lære meget af at være sammen med børn fra Sydslesvig. Det er en enestående chance for at opleve noget, som er fremmed – og alligevel meget dansk. Man kan klare sig på dansk og samtidig snuse lidt til det tyske sprog.

Griffindor møder Slytherin på elevudveksling

Af Poul Struve Nielsen
Foto: Lars Salomonsen

To Harry Potter-fans mødtes på tværs af grænsen i elevudveksling mellem danske skoler i Sydslesvig og skoler i Danmark

Forestil dig lige, at der bliver skabt kontakt med to drenge i Harry Potter-universet, som skal finde ud af det sammen og være på besøg hos hinanden i en uge, og det så viser sig, at den ene af de to drenge er Harry Potter og den anden er Draco Malfoy.

Og det kan da slet ikke gå godt, hvis det betyder, at Harry skal være med til aktiviteterne på Slytherin i en uge, hvorefter Draco skal være sammen med alle eleverne på Griffindor.

Det kræver en lille smule indsigt i Harry Potter-universet at forstå. Men det var faktisk det, der skete, da Rafael Graunke-Butz på 11 år blev sat sammen med den jævnaldrende Henrik Klein, da de to var en del af elevudvekslingen mellem elever i skoler i Danmark og danske skoler i Sydslesvig.

Rafael Graunke-Butz er elev på Kaj Munk Skolen, som er den danske skole i Kappeln, og Henrik Klein er elev på den tyske skole i Padborg. De havde mødt hinanden før på en sommerlejr i Vesterled på den jyske vestkyst, som Dansk Skoleforening for Sydslesvig arrangerer.

De to har tre sammenfaldende interesser: Harry Potter, Pokemon-kort og svømning. Og Rafael Graunke-Butz er til huset Griffindor, mens Henrik Klein er til Slytherin.

Og for læsere, som ikke kender til Harry Potter-universet: Det er en bog- og filmserie, hvor troldmænd og hekse lever i en parallel verden, ➡➡

Rafael Graunke-Butz er Harry Potter-fan og kom godt ud af det med sin udvekslingsmakker i Danmark, selv om de er til henholdsvis Griffindor og Slytherin.

som almindelige mennesker, kaldet mugglere, ikke forstår. Troldmands- og heksebørn går på den særlige skole, Hogwarts, hvor der er fire kollegier: Griffindor, Hufflepuff, Rawenclaw og Slytherin. Hovedpersonen i romanerne af den britiske forfatter J.K. Rowling, Harry Potter, bor på Griffindor, og hans ærkefjende, Draco Malfoy, bor på Slytherin.

Miljøet er en fantasiverden, som intet har at gøre med hverken danske eller tyske skoler, den er inspireret af det britiske kostskolesystem. Og heldigvis kom Rafael Graunke-Butz og Henrik Klein i modsætning til de to roman- og filmfigurer godt ud af det med hinanden.

Og de kom så heller ikke til at dyste i Harry Potter-universets dramatiske quidditch-spil på flyvende koste. Det er noget mere fredeligt at spille med Pokemon-kort.

Besøgene var gensidige, de to udvekslings elever boede en uge hos hinanden, og gæste-eleven var så med både i skolen og hos familien.

“Vi forstår hinanden godt. Vi skriver også sammen over WhatsApp. Men selvom vi godt kunne huske hinanden fra Vesterled-sommerlejr, begyndte den tætte kontakt først, da jeg kom derop. Men vi kunne godt huske hinanden. Vi går begge to til svømning og samler Pokemon-kort. Vi kan også godt lide at spille spil, for eksempel ludo,” fortæller Rafael Graunke-Butz, som blev introduceret til muligheden for elevudveksling af en lærer på Kaj Munk Skolen. Han kom til Danmark på en lørdag.

“Vi spillede fodbold sammen, og nogle gange gik vi også bare ud og legede. Vi hoppede også på trampolin. Jeg var med til svømning og til korsang med Henrik. Jeg synger ikke selv i et kor. Men jeg prøvede at synge lidt med. Det var egentlig ret cool.

Men det varede to timer. Det meste af tiden sad jeg på en stol og så med,” siger han.

Alt i alt en rigtig god tid, hvor de to drenge var sammen om deres interesser, fik spillet noget Pokemon og diskuteret noget Harry Potter. Og gået i skole sammen. Men

så skete der det, som har sat rigtig meget i stå de seneste år: corona.

Henrik Klein fik corona, så begge drenge endte i isolation. Så der blev spillet lidt mere Pokemon, læst lektier og hygget. Og udvekslingen trak lidt i langdrag. Rafael Graunke-Butz endte med at være ti dage i Danmark, inden turen gik over grænsen til en afkortet skoleuge på Kaj Munk Skolen.

“Om torsdagen fik jeg corona, så jeg var hjemme om fredagen”, fortæller han.

Men drengene nåede at komme lidt rundt, Henrik Klein fik købt et nyt spil Pokemon kort, og der blev spillet leget og grint, inden turen i weekenden gik nordpå over grænsen igen. 🍷

Sommerlejre

Feriebarn.dk tilbyder lejre for børn i alderen 7-14 år i sommerferien 2023. Både børn fra Sydslesvig og Danmark kan tilmelde sig. Der er begrænsede pladser, og det er for sent at tilmelde sig for denne sommer. Der arrangeres også 10. klasses ophold for danske elever i Sydslesvig, men der er ikke længere pladser for skoleåret 2023-2024.

Rafael Graunke-Butz' udveksling var præget af, at begge drenge fik corona, men det var en kæmpe oplevelse alligevel.

Fra ferieborn til udvekslings elever

I 1919 blev de første sydslesvigske og sønderjyske børn sendt på ferie i Danmark. I årene efter Første Verdenskrig var det trange tider i Tyskland, og feriebornsordningen, der mellem 1920-1936 sendte over 22.000 ferieborn til Danmark, blev set som en slags nødhjælp, hvor børnene blev 'fedet op' og fik nyt tøj og nye sko med hjem fra sommerferien.

Efter afslutningen af Anden Verdenskrig var antallet af ferieborn på sit højeste, og i årene 1947-1949 blev op mod 10.000 ferieborn årligt sendt til Danmark. Det at finde plads til ferieborn og formidle kontakten var i mange år en vigtig opgave for Grænseforeningen og Grænseforeningens lokalforeninger. Mange ferieborn har gennem livet bevaret kontakten med feriefamilier og feriesøskende. Andre har med udgangspunkt i at være blevet ferieborn fået fodfæste i Danmark og har stiftet familie nord for grænsen.

Men tiden er løbet fra ordningen, som sluttede i 2019. Tiderne, hvor danske familier tilbragte flere uger af sommerferien hjemme i eget hus eller på gården – med den nødvendige plads eller ro til at have et ferieborn – er forbi. Men Grænseforeningen og Dansk Skoleforening for Sydslesvig har nytænkt kultur- og sprogmodet.

I sommeren 2022 var 350 børn fra Sydslesvig og Danmark med på Skoleforeningens Rejsekontors sommerlejre, og der er elevudvekslinger og andre aktiviteter.

Efter tre uger begyndte jeg at drømme på dansk

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Et år på Brejning Efterskole var fantastisk for Jesko Stolp fra Slesvig, og coronaafbrydelsen var kortere, end hvis han havde været i skole i Tyskland

For en sydslesvigsk elev betyder et år på en dansk efterskole, at det danske sprog beherskes fuldt ud, at man kender det danske samfund som sin egen bukselomme, og at man har et kæmpe netværk af danske venner.

“Brejning ligger så smukt ved Vejle Fjord, og man kan se en rød bondegård på den anden side af fjorden. Jeg synes ikke, det kan blive mere dansk”, siger Jesko Stolp, 2. g'er på A.P. Møller Skolen i Slesvig.

Man kunne tilføje, at jo, en hvidkalket bondegård måske. Men allermest dansk ville det nok være at se den anden vej, hvor skolen ligger. For der er efterhånden ikke noget mere dansk end en efterskole. For år tilbage var efterskolerne mest for børn med problemer. Nu er de blevet så populære, at det definerer en stor del af den danske ungdoms liv.

Jesko Stolp er en af de sydslesvigiske elever, der har taget et år på en dansk efterskole.

“Jeg har et netværk på mere end 100

mennesker. Min roomie er snart smed, så hvis jeg har brug for nogen til at hjælpe med at svejse, så er det en mulighed”, siger Jesko Stolp med et glimt i øjet og tilføjer:

“Det siger en del, at selv om jeg er virkelig dårlig til navne, så kan jeg navnene på alle de 110 andre elever, der var på efterskolen. Det kunne jeg stadig, da vi var på gammel elev-weekend.”

Han blev introduceret til efterskolerne ved en efterskoledag på A.P. Møller Skolen. På efterskolernes dag var han afsted med sine forældre og besøgte et par efterskoler. Da de kom til Brejning, var han ikke i tvivl om, at det skulle være der.

Brejning var den rigtige efterskole for Jesko Stolp, fordi han har været spejder i 10 år, og efterskolen har meget ‘outdoor’, som det jo hedder på både dansk og tysk nu om dage.

“Der var en varm velkomst, det var hyggeligt, og der var god mad. Der var flere, som havde spejder-tørklæder om halsen. Linjefagene var gode.”

Jesko Stolps ti år som spejder har været ➔➔

Jesko Stolp fra A.P. Møller Skolen i Slesvig var et år på Brejning Efterskole.

i Dansk Spejderkorps Sydslesvig, Slesvig Gruppe.

“Det er det fedeste fællesskab. Det kan man bare føle. Der er sjove aktiviteter. Vi går efter ‘learning by doing by thinking’. Lederne er under 30. Det ansvar, du får som patruljeleder, det får du ikke andre steder.”

Ansvar og beslutninger

Jesko Stolp lægger vægt på ting som hygge, at få ansvar og træffe beslutninger. Hans mentalitet er ret dansk, men det har han ikke hjemmefra.

“Mine forældre kommer fra Berlin. De flyttede hertil på grund af arbejdet. De valgte den danske skole for mig, fordi de syntes, den var bedre end den tyske. Jeg hørte så om efterskoler ved præsentationen her på A.P. Møller Skolen.”

Den vildeste spejderlejr, Jesko Stolp har været på, var i 2017 i Sønderborg til Spejdersnes Lejr, en slags festival for spejdere også fra udlandet.

“Der var ca. 38.000 spejdere. Det var en hel by med eget brandværn og radiostation. Det er Danmarks største fællesskab”, siger 2.g’eren, som går på den naturfaglige linje. Han fortæller, at alle spejderkammeraterne har valgt naturvidenskab eller æstetik.

Der er også tyske spejdere, så han havde ikke behøvet vælge Det danske Spejderkorps. Men de tyske korps er for religiøse, og de er for meget inden døre, mener Jesko Stolp.

“Jeg er også troende, men det skal ikke fylde for meget”.

På efterskolen var de to første uger hårde og anstrengende.

“Det var hårdt at tale dansk hele tiden og være sammen med andre hele tiden. Jeg lærte dansk på en helt anden måde.”

“Efter de første to uger var det mærkeligt at komme hjem på weekend. Jeg har to små søskende, men ellers var der ikke andre mennesker.

Jeg sad bare på værelset. På efterskolen var det jo sådan, at hvis du vil spille pool, så råber du bare ned

ad gangen, og du har en turnering i gang. Det er nemt at være social med de andre”, fortæller han.

Derhjemme var det meget godt lige at få lidt ro efter to hektiske uger.

“Men weekenden var faktisk forholdsvis kedelig, også selv om jeg selvfølgelig var sammen med nogle venner. Så efter weekenden hjemme var det megafedt at komme tilbage.”

På tilbagerejsen efter den første weekend ankom Jesko Stolp til stationen i Brejning med oppakning, og der mødte han flere af de andre elever. Og de fleste af dem var jo spejdere.

“Så vi gik sammen de 2,5 kilometer til skolen. Der faldt vi hinanden i armene, selv om det kun var 60 timer siden, vi sidst havde set hinanden. Jeg havde lidt angst for, at det ville være svært igen at tale dansk hele tiden. Men efter tre uger begyndte jeg at drømme på dansk. Det gik også meget hurtigt”, siger han.

Bedre til dansk

Hans danske er blevet bedre på enhver måde.

“Jeg har nemmere ved at tale dansk. Jeg har ikke så meget accent. Mit ordforråd er blevet meget større, og jeg kan også de ord, der ikke bliver brugt i undervisningen på skolen. Jeg har også fået en bedre forståelse af forskellen på dansk og tysk. Ordet ‘hygge’ er et godt eksempel. Det findes ikke tysk. Det afspejler mentalitetsforskellen. Tyskere hygger ikke så meget.”

“Danskere tager tingene lettere og siger: Det klarer vi nok. Tyskere vil hellere have klar besked. Det er svært at forklare på tysk, at vi lige skal ‘drøfte’ noget. På dansk kan man godt bare snakke. På tysk skal der helst være en konklusion”, siger Jesko Stolp.

Han fik meget ud af opholdet på Brejning Efterskole.

“Men jeg fik først og fremmest fællesskabet ud af det. På efterskolernes dag var vi selv med til at udvikle det. Og på vores projektlederuddannelse planlagde vi en begivenhed i forbindelse med starten på Tour de France på etappen gennem Vejle. Feltet kom så først et år senere på grund af corona. Men de ting, vi lærte dér, kan jeg stadig bruge, for eksempel i mit bestyrelsesarbejde i spejderkorpset. Vi har været virkelig meget udenfor. Vi har lært førstehjælp, og tyskundervisningen var ret sjov. Jeg gik på efterskole i 9. klasse, så jeg skulle have tysk”, fortæller Jesko Stolp, som selvfølgelig er en del bedre til sit modersmål end de danske

Sydslesvigere på danske efterskoler

At være efterskoleelev kan give rigtig meget til skoleelever både i personlig udvikling og læring. Cirka 150 elever fra Sydslesvig er hvert år på efterskoleophold på en af Danmarks 225 efterskoler eller på Skoleforeningens egen efterskole, Ladelund Ungdomsskole. De kan også lære rigtig meget om Danmark, det danske sprog og den danske hverdag. Dansk Skoleforening for Sydslesvig giver økonomisk støtte til sydslesvigske elevers efterskoleophold.

“

Jeg har nemmere ved at tale dansk. Jeg har ikke så meget accent. Mit ordforråd er blevet meget større, og jeg kan også de ord, der ikke bliver brugt i undervisningen på skolen. Jeg har også fået en bedre forståelse af forskellen på dansk og tysk. Ordet 'hygge' er et godt eksempel. Det findes ikke tysk. Det afspejler mentalitetsforskellen. Tyskere hygger ikke så meget

elever, der har det som deres andet fremmedsprog.

Men han fik talt godt med tysklæreren, som var fra det tyske mindretal i Danmark.

Jesko Stolps efterskoleår var dog præget af, at det var det første år med corona.

“Jeg husker stadig mødet i spisesalen, hvor skolelederen sagde: Nu skal I hjem. Det vil være bedst, hvis I kan blive hentet med det samme. Skolen blev tømt ret hurtigt. Jeg blev hentet næste morgen. Den første måned havde vi næsten kun valgfag. Vores outdoor-lærer lavede ruter til os med GPS-tracker. Vi blev undervist i bading med et kamera i køkkenet. Det varede tre måneder, men det var en stor fordel at være på en dansk efterskole, for der var lukket ned i meget kortere tid end på de tyske skoler”, fortæller han.

Udover efterskoledagen kommer budskabet om efterskoler som mulighed også rundt gennem snakken blandt eleverne på A.P. Møller Skolen. Dem, der har været afsted, fortæller om den store oplevelse, når de er tilbage på skolen, hvor der både er grundskole og gymnasium. Så mange kommer tilbage. 🇩🇰

Sådan udveksles skoleelever mellem Danmark og Sydslesvig

For danske familier kan deres børn opleve at komme på den første dannelsesrejse til udlandet og alligevel være i et dansk miljø. De danske skoler i Sydslesvig samarbejder med danske skoler om udveksling af elever, der går i 4.-10. klasse. Det danske barn kommer til at bo en uge hos en familie, der har et jævnaldrende barn i en dansk skole. og den sydslesvigskes barn kommer til at bo en uge hos den danske familie og følge undervisningen i en dansk skole. Læs mere på hjemmesiden feriebarn.dk

Sport i grænselandet

Magasinet Grænsen har fokus på idrætslivet i grænselandet. Denne gang på cricket.

Kunst og cricket i Husum og Ishøj

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Den danske cricketklub i Husum i det vestlige Slesvig er tilbage i toppen af dansk cricket efter nogle års fravær – og det bliver ofte til kampe mod repræsentanter for andre mindretal

Det tager en hel dag at spille en cricketkamp, så Husum-spillerne bruger meget tid på deres idræt.

Det er lørdag, det er en kølig, overskyet forårsdag, og det er en vigtig dag for Husum Cricket. Den sydslesvigske klub med hjemmebane på Mikkelsberg Kunst og Cricket Center spiller på udebane sin første kamp i den bedste danske række i otte år efter at være rykket op i efteråret.

Ishøjs hjemmebane og Husums hjemmebane har en ting til fælles: Der er både kunst og cricket begge steder.

Kunstmuseet Arken ligger i kort afstand fra Ishøjs hjemmebane i Ishøj Idrætscenter i Vejledalen. Men alligevel. Lugten af friture fra cafeteriaet og sure fodboldstøvler hænger i hallen i Ishøj, så det er til at forstå, at både hjemmeholdet og modstanderne både før, under og efter kampen vælger at opholde sig i det lille klubhus og det endnu mindre overdækkede område ved siden af cricketbanen.

Der lyder høj musik fra opvisningsbanen på den anden side af hækken, hvor der er 3. divisionskamp i fodbold, og kunstmuseet Arken og idrætscentret ved Ishøj er adskilt af Køge Bugt-motorvejen, hvorfra den bølgende summen fra trafikken konstant afbrydes af udrykningskøretøjer.

Det er alligevel noget af en kontrast til det smukke område i den skønne natur ved Hatstedt i det nordvestlige Slesvig, hvor

Casper Müller går i sin fars fodspor.

Mikkelsberg rummer både kunst og cricket uden at de to aktiviteter er skåret igennem af en motorvej.

Og omgivelserne er ikke helt ligegyldige. Det er ikke som fodbold eller håndbold, hvor man spiller to gange en halv time eller to gange tre kvarter, går i bad og kører hjem igen. En cricketkamps forløb er der ikke sat tid på. Man spiller ti gærder eller 50 overs – det er at en spiller kaster seks bolde mod gærdet. Og det vil typisk tage cirka to gange tre en halv time. Så det er lang tid, man er i de omgivelser, hvor man spiller.

Til udekampene på Mikkelsberg kan modstanderne overnatte og få en god Tysklandstur ud af det. Husum-spillerne har bare lang vej hjem, selv om de tit vælger en overnatning og spiller både lørdag og søndag, når det er på Sjælland.

Mens Husum-spillerne har dansk- og tyskklingende navne, har modstanderne i eliterækken oftest navne, der røber en familiebaggrund med rødder i Indien, Pakistan, Sri Lanka eller Bangladesh.

Husum Cricket Club blev startet af Henry Buhl, der kom til Sydslesvig som pædagog i fritidsklubben og først startede et håndboldhold, for blot at se de tyske klubber snuppe de bedste spillere. Der var ikke rigtig nogen konkurrence i cricket, så da han i 1967 i stedet startede et crickethold, blev det til en kæmpe succes og et hold, der nu er vendt tilbage i den bedste danske række, efter at have været udenfor det gode selskab siden 2015.

Far og søn på holdet

Et par af de garvede veteraner, som har spillet mange kampe i eliterækken før nedrykningen i 2015, støtter nu op om et kuld nye talenter. Der er endda en far og en søn, som spiller sammen på holdet. Husum-legenden Hauke Müller, 58, spiller nu på tredje sæson sammen med sin søn Casper.

Hjemmeholdet fra Ishøj er en lidt yngre klub. Den er først stiftet i 1974 af den nuværende formand Asmat Ullah. Han kom til Danmark fra Pakistan i 1972 og ville gerne spille cricket, som han gjorde derhjemme. Så han samlede nogle flere unge mænd fra Pakistan, og de begyndte at spille. På en tur med S-toget mellem København og Ellebjerg Station så han en dag nogle mennesker i hvidt tøj på en cricketbane. Han stod af toget for at finde ud af, hvem det var, og de inviterede ham til at spille med. Han begyndte at træne med Frem i Valby, men valgte at bygge et hold og en klub op i Ishøj.

I begyndelsen blev cricketspillerne i Ishøj afbrudt, hvis der kom et fodboldhold, som

skulle bruge banen, men efter at have lært nogle danske cricketspillere at kende, fik Asmat Ullah kontakt til Dansk Cricket Union, og det blev til ordnede forhold og turneringscricket.

Holdet klarede sig godt, men kunne ikke få lov at spille i de bedste rækker, som var forbeholdt danske statsborgere. Det samme problem løb Husum Cricket ind i, for deres spillere er ganske vist dansksindede og har gået i dansk skole, men de er tyske statsborgere.

De to klubber har fået løst det problem på hver sin måde. Det lykkedes Henry Buhl at få dispensation for Husum-spillere, så holdet kan spille med i toppen af dansk cricket, og endda spille på det danske landshold, selv om de er tyske statsborgere. For Ishøjs vedkommende er problemet blevet løst ved, at spillerne efterhånden er blevet danske statsborgere, og den nye generation er danske og født her i landet, men med pakistanske rødder.

Husum begyndte med at have hjemmebane på idrætspladsen bag Husum Danske Skole. Senere hen fik Henry Buhl Mikkelberg Kunst og Cricketcenter med den nuværende flotte hjemmebane op at stå.

Gode fællesskaber

Der opstår også gode fællesskaber mellem spillerne fra de forskellige klubber, og i dette

tilfælde også mellem spillere fra de forskellige mindretal. Mens Ishøj er ved gærdet, møder Jörg Krüger en bekendt, som er ude at se lidt af kampen. Det er en tidligere cricketspiller, som har været på eliteholdene i adskillige klubber i hovedstadsområdet. Ham mødte nogle af Husum-spillerne engang, de skulle til Depeche Mode i koncert i København.

Da de prajede en taxa, var det den pakistanskfødte spiller, som de havde mødt over gærdet i indbyrdes kampe, der sad ved rattet. Det blev en taxatur, de stadig taler om. Jörg Krügers bekendte fortæller, at det var som taxachauffør og i den slags jobs, de pakistansere, der kom til Danmark i 1970'erne, ernærede sig. De danske spillere med pakistanske aner, der er på cricketbanen i dag, er født her, behersker sproget og klarer bedre end forældregenerationen på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet.

Mindretalstilknytningen kan også ses på spillerdragterne. Mens Husum spiller i dannebrogsrøde Hummeldragter, er Ishøj-spillerens dragter i den grønne farve fra det Pakistanske flag. Kampen mellem Husum og Ishøj er en kamp mellem et autoktont dansk mindretal fra det nordlige Tyskland og et alloktont pakistansk mindretal fra den danske vestegn.

Hauke Müller har spillet cricket i mere end 50 år.

Et autoktont mindretal er et mindretal, som oprindeligt hører hjemme i og har tilknytning til et område, i dette tilfælde Sydslesvig. Et alloktont mindretal er et mindretal, som er indvandret til et andet område, i dette tilfælde Danmark.

Mens Husum-spillerne taler lidt blandet dansk og tysk sammen, taler Ishøj-spillerne dansk til hinanden, medmindre der skal råbes en besked fra sidelinjen ind på banen. Så bliver der lige slået over i urdu.

Da Ishøj havde 288 point ved 45 overs, tog Hauke Müller det 10. gærde. Nu var det op til Husum at lave flere point, mens de forsvarede deres gærder.

Hauke Müller er noget af en legende i dansk cricket. Han har spillet hele karrieren, og den er lang, for Husum, selv om han har fået tilbud fra større klubber i Danmark. Og han har sagt nej tak til at spille på to landshold, det danske og det tyske. Det skal siges, at hverken Danmark eller Tyskland er store cricketlande, som spiller med blandt de bedste.

Når Hauke Müller ikke spiller cricket, eller dyrker andre idrætsgrene, er han med til at skabe rammerne for, at medlemmerne af det danske mindretal kan dyrke idræt og andre aktiviteter i et dansk miljø. Han arbejder som økonomichef i Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU). Han begyndte som syvårig og har spillet cricket i 51 år.

“Jeg gik på Husum Danske Skole og kom også i fritidshjemmet. Der var Henry Buhl leder, så han fik mig til at begynde med cricket”, fortæller Hauke Müller.

Familiesport

Cricket er ligesom blevet en familiesport i familien Müller. Udover sønnen Casper spiller også Haukes bror, Gerrit, på holdet. Der var også tre Müller-spillere på Husums hold i 1990'erne, men den tredje bror, Dennis, blev skadet og måtte lægge battet på hylden.

“Normalt tager vi en dobbelttur til Sjælland, hvor vi spiller lørdag og søndag. Jeg holder altid fri om mandagen. De andre er jo 30-40 år yngre end mig”, siger han.

Mikkelberg kunst og cricket

Mikkelberg ligger på det gamle møllebjerg lige uden for landsbyen Hatsted, nordøst for Husum på den sydslesvigske vestkyst.

Mikkelberg huser et kunstcenter og en cricketklub. Centret blev grundlagt af ægteparret Dinne og Henry Buhl med det formål at ‘fremme dansk væremåde, nordisk kunst og kultur samt cricketsporten i Sydslesvig’. Den vision er også bærende for stedet i dag.

Cricketanlægget er hjemsted for Husum Cricket Club (HCC) under SdU (Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger). HCC blev grundlagt i 1967 og samme år optaget i Dansk Cricket Forbund. HCC er altså en dansk cricketklub, og cricketspillere fra Sydslesvig deltager i de danske turneringer.

Populært i Sydasiens

Det siger noget om cricketsportens popularitet i Sydasiens, hvor de fleste danske cricketspillere har familiebaggrund, at en af Pakistans bedste cricketspillere, Imran Khan, senere blev premierminister.

Indiens tidligere finansminister Manmohan Singh skrev engang en kommentar i avisen Indian Express, hvor han beklagede, at Indien ikke havde valgt hockey som nationalsport, fordi hockey kun varer to gange 30 minutter. Den store cricketinteresse var simpelthen skadelig for Indiens produktivitet. Han skrev det i forbindelse med en såkaldt testkamp mod Pakistan, der varede fem dage – og altså ca. syv timer hver dag. Ved et parlamentsvalg et par måneder blev Manmohan Singh ikke genvalgt til Underhuset, og hans parti måtte finde en plads til ham i Overhuset for at holde ham i politik. Senere gjorde han dog comeback og blev endda premierminister i Indien. Men han var hverken cricketfan eller populist.

Turene til Sjælland og resten af Danmark ville han nu aldrig undvære.

“Vi tilhører det danske mindretal. Vi vil fremme det danske. Og hvis vi kørte til Hamborg, ville niveauet i øvrigt ikke være så højt. Det danske betyder meget. 90 procent af os har gået i dansk skole. nogle læser i Danmark og kommer tilbage”, siger Hauke Müller, som selv har læst økonomi i Sønderborg, så han kunne blive boende og dyrke sin idræt i studieårene.

“De fleste af os er vokset op i to kulturer. Vi er flagskibet for at vise, hvad det egentlig vil sige at være en dansk forening. Danske fodboldhold og håndboldhold spiller jo i tyske turneringer. Vi kender selvfølgelig både dansk og tysk. Men vi drikker Carlsberg og Tuborg, når vi er på tur og skal have en øl”, siger han.

Haukes søn Casper begyndte også at spille cricket i en ung alder.

“Jeg er vokset op med det og har spillet det siden første klasse. Min træner er den nuværende holdkammerat og formand for klubben Jörg Krüger. Udover cricket spiller

jeg også fodbold i TSV Hatstedt”, fortæller Casper Müller.

Som sin far er han også beskæftiget i en af det danske mindretals institutioner.

“Jeg arbejder i Husum danske Fritidshjem, hvor jeg er under uddannelse som pædagog. Cricket er min sport nummer et. Også fordi det er knyttet til det danske mindretal, som jeg er glad for at være en del af”, siger Casper Müller.

Allerede mens vi taler, umiddelbart efter at Husumspillerne er gået til gærdet, taber de det første gærde, og Ishøj viser sig at være for en stor en mundfuld for oprykkerne. Holdet fra det alloktone mindretal på Vestegnen de holder Husumnede på 155 point, og det 18-årige Ishøj-talent, Azim Khan, blev player of the match. Siden har Husum dog vundet den første hjemmekamp efter oprykningen over Albertslund. 🍷

Cricket og fodbold er de største idrætsgrene

Verdens første cricketkamp blev spillet i Sussex i England i 1697. Englænderne tog så sporten med til kolonierne, og det er i dag nok den mest udbredte sportsgren i de såkaldte Commonwealth lande, som er en sammenslutning af Storbritannien og lande, der tidligere har været britiske kolonier. Sporten er mest udbredt i England, Australien, Indien, Pakistan, Sri Lanka, New Zealand, Bangladesh og Sydafrika.

Den første cricketkamp i Danmark blev spillet i 1866, efter at britiske ingeniører, som havde deltaget i at anlægge jernbaner i Danmark, havde introduceret sporten. I slutningen af 1800-tallet var cricket en dominerende sport i Danmark. Københavns Boldklub (KB), som i dag er den del af FCK, var den første fodboldklub i Danmark. Klubben er grundlagt i 1876, og her samledes borgerskabet og dyrkede forskellige former for boldspil, og i begyndelsen var cricket dominerede ifølge Dansk Boldspil Union (DBU) arrangerede man i KB den første fodboldkamp i Danmark i 1883.

På verdensplan er cricket fortsat en stor idrætsgren, faktisk var cricket og fodbold ifølge en opgørelse i 2015 verdens to største idrætsgrene.

Sønderjysk forfatter med ny skæbnefortæ

Tekst og fotos af Alexander Leicht Rygaard

ANMELDELSE Anna Elisabeth Jessen er med sin fjerde roman 'Hjemsted' vendt tilbage til at fortælle om skæbner i Sønderjylland, hvilket hun havde stor succes med i debuten 'Om hundrede år' fra 2019.

Margrethe bliver blæst bagover tilbage på sofaen, der står tæt ved vinduet. Igen rejser hun sig og nærmer sig vindueskarmen. Hun ser ned på kolonnerne. Det er nu, det sker. Det er det, de gamle i hendes familie altid talte om. Tyskerne. De andre. Fjenden. Nu skal hun prøve det.”

Sætningerne stammer fra den nye roman 'Hjemsted', der er forfatter, journalist og dokumentarist Anna Elisabeth Jessens fjerde og den anden, der har sit udgangspunkt i Sønderjylland, hvor hun selv er opvokset. 'Hjemsted' er en kollektivroman, der følger en række personer, hvis liv bliver flettet ind og ud af hinanden gennem årtier. En sønderjysk skæbnefortælling, som der står i undertitlen på forsiden af bogen, der strækker sig fra kort før udbruddet af Anden Verdenskrig og Tysklands besættelse af Danmark og helt frem til i dag.

“Heldigvis er tyskerne jo ikke fjenden i dag. Langt fra. Men det viser jo, hvad det er for en ballast, et traume, som rigtig mange sønderjyske familier har båret rundt på i generationer”, siger Anna Elisabeth Jessen.

Hun sidder i sit køkken på den gård nær landsbyen Hoptrup, hvor hun som barn jævnligt kom på besøg, og hvor hun nu har boet i knap 25 år med sin mand. Magasinet Grænsen er taget på besøg hos forfatteren, der i 2019 – kort før 100-året for Genforeningen – debuterede med romanen 'Om

hundrede år', der var inspireret af hendes egen sønderjyske familiehistorie og havde slægtsgården, hvor hendes to onkler og en faster, alle ugifte, boede, i en central rolle. Romanen blev en stor succes og introducerede en stor læserskare til de skæbner, der findes mange af i Sønderjylland. Nu er hun tilbage med sin fjerde roman, og udgangspunktet er igen Sønderjylland.

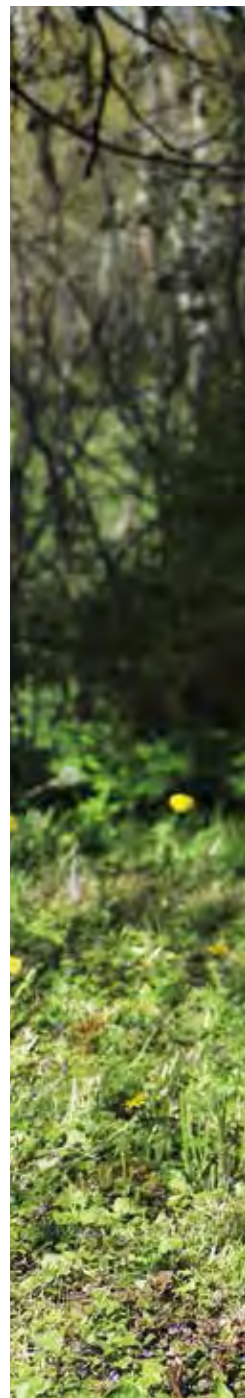
“Sønderjylland er jo bare den mest spændende landsdel, fordi der her er noget, der er anderledes end en selv. Historien er så levende her og udsynet større. Bevidstheden, om at Tyskland og Europa ligger lige rundt om hjørnet, er gennemsyrende. Jeg oplever i hvert fald, at der her er lidt mere fantasi og forståelse for det, der er anderledes, fordi der altid har været to kulturer i området”, siger Anna Elisabeth Jessen, mens hun serverer kaffe, sønderjysk æblemost og et par småkager med chokoladeovertræk.

“Sønderjylland er ikke bare en stille ud-kantsregion”, tilføjer hun fra stolesædet.

Martha Get Your Gun

Hvor 'Om hundrede år' er inspireret af Anna Elisabeth Jessens egen familiehistorie, følger 'Hjemsted' i stedet en række personer, som bygger på mennesker, hun har mødt igennem sin karriere som journalist i Danmarks Radio, dels er fiktion.

Romanens kvindelige hovedrolle, lærerinden Margrethe, der i begyndelsen er præget ➤➤

er tilbage lling

*Anna Elisabeth Jessen
skriver romaner om
livet i Sønderjylland.*

ANNA ELISABETH JESSEN

født 1956 i en landsby nær Haderslev. Uddannet bachelor i dansk, journalist og filmmanuskriptforfatter. Har lavet radio, tv og dokumentarfilm siden 1982 og vundet flere internationale priser for sine radiomontager. Har udgivet romanerne 'Om hundrede år' (2019), 'Huset' (2021), 'Oblivion' (2022) og den netop udkomne 'Hjemsted' (2023).

af kommunistiske og pacifistiske tankegange, men som under Anden Verdenskrig bliver involveret i modstandsarbejdet og efterfølgende bliver gift med en præst, vil forfatteren gerne afsløre inspirationen til.

“Margrethe er baseret på Revolver-Martha, som jeg er sikker på, at mange af jeres læsere vil kende. Hun opererede her i Hoptrup under krigen. Jeg interviewede hende i 1984 som helt ung radiojournalist i DR, og det er også med i bogen”, siger Anna Elisabeth Jessen.

“I hendes dagligstue, hvor interviewet foregik, var der et stort bornholmerur, som larmede en del i min mikrofon. Tik, tak, tik, tak. Det blev jeg simpelthen nødt til at sætte i stå, så det ikke ødelagde mine optagelser. Det kunne hun ikke helt forstå. Og i bogen er det så Margrethe, der har synsvinklen, og hun synes også, det er ret tåbeligt”, tilføjer hun.

Revolver-Martha, hvis fulde navn var Martha Uldall-Jessen, blev født i Vedsted nær Haderslev i 1913 og var lærer på Hoptrup Skole i årene under Anden Verdenskrig. Som 20-årig blev hun en del af foreningen 'Det unge Grænseværn', der arbejdede for danskheden i Sønderjylland og imod nazismens fremgang. I den første tid under krigen fungerede Martha Uldall-Jessen i rollen som organisator og kontaktperson, men fra omkring februar 1945 overtog hun ledelsen af sabotagegruppen. Herefter var det hende, der sammen med de tre gruppeledere planlagde de enkelte aktioner, bl.a. jernbanesabotager.

Tilnavnet 'Revolver-Martha' fik hun efter en episode på befrielsesdagen den 5. maj 1945, hvor hun resolut afværgede, at et tilfældigt møde mellem arresterede fra det tyske mindretal, der var i modstandsbevægelsens varetægt, og en deling tyske officerer udviklede sig til en farlig situation.

“Jeg er vokset op med fortællinger om Martha, fordi min far var under hendes ledelse i modstandsbevægelsen, og han havde meget stor respekt for hende. Men jeg har også fiktioniseret og dramatiseret hende, men i mindre grad end mine andre karakterer, der i højere grad er sammensat af flere personer og fiktive”, siger Anna Elisabeth Jessen.

Revolver-Martha, der også blev kendt under navnet 'Hoptrups Jeanne d'Arc', tilbragte efter krigen mange år i Sydslesvig og var med til at etablere mindretalslivet i Læk og omegn, bl.a. på den nyoprettede Læk Danske Skole, hvor hun var lærer. Senere bliver hun gift, flytter til Sjælland og så tilbage til Hoptrup, hvor hun dør i 1992.

Nutidshistorie

Historien om Margrethe og de øvrige hovedkarakterer – nordjyden Johannes, der er dansk soldat, men udvikler stor sympati for den tyske nazisme, og mindretalstyskeren Peter, hvis ugennemtænkte valg på besættelsesdagen den 9. april 1940 forfølger ham – er fortalt fra 1937 til 2022. For Anna Elisabeth Jessen mener, at det er vigtigt ikke blot at fortælle om historien for historiens skyld.

“Jeg kan godt lide at fortælle en historie,

der udvikler sig og strækker ind i nutiden til det levede liv i dag. Man skal ikke bare kunne læne sig tilbage og læse en historie om gamle dage. Det finder man ikke hos mig.”

“Kapitlerne springer i tid, så man som læser selv skal tænke med og fylde hullerne ud. Det skaber dynamik, at man ikke bare sådan får det hele penslet ud. Karaktererne vokser jo. De falder ind og ud af kærlighed. De bliver ældre. De dør.”

“Og på den måde viser det også, hvor langt et liv egentligt er. Det sætter nogle ting i perspektiv, synes jeg. Jeg kan altid blive så overrasket over, at der kun gik 21 år mellem Første og Anden Verdenskrig. Det er jo virkelig kort tid sammenlignet med et helt liv”, siger hun.

Har vi overhovedet lært noget?

I ‘Hjemsted’ refererer Anna Elisabeth Jessen også til Ruslands krig i Ukraine, og her vil hun gerne have læseren til at tænke over, om vi overhovedet har lært noget af historien.

“I dag ser vi daglige reportager om russiske bombeangreb i Ukraine, et krigshærget europæisk land, hvis borgere er blevet sendt på flugt til resten af Europa. Der er igen tyske kampvogne på vej til Østfronten, og Sverige og Finland er på vej til at blive en del af NATO. Det er alt sammen noget, der havde været svært at forestille sig for ganske få år siden.”

“Er vi egentligt blevet så meget klogere af historien? Mange er vokset op med den her tanke om, at vi hele tiden bliver klogere, og da Berlinmuren faldt i 1989, ville både Sovjetunionen, Kina og Cuba blive til almindelige demokratier og det samme med de arabiske lande en del år senere. Men det er jo bare ikke sket. Der er sket noget helt andet”, siger hun.

Flygtede fra Sønderjylland

Anna Elisabeth Jessen har i dag boet i Sønderjylland i de seneste knap 25 år, men hun havde nu ikke umiddelbart forestillet sig, at hun skulle tilbage til området. Og slet ikke til familiens slægtsgård, hvor hun primært huskede de mørke stuer, de tykke gardiner for vinduerne og lugten af noget gammelt og hængemt.

“Jeg flygtede fra Sønderjylland som ung. Jeg skulle bare væk og til København og opleve noget større end landsbyen og Haderslev, hvor jeg gik på gymnasium. Så boede jeg også i bl.a. Paris, New York og Kina og var ikke tilbage i grænselandet på nær til besøg hos mine forældre. Men da mine

onkler blev gamle og ville sælge gården, var det min mand, der er opvokset i Hvidovre og har gået på Rødovre Statskole i Storkøbenhavn, som syntes, at stedet her var helt fantastisk”, siger hun.

“Og det fik mig til at se gården med et anderledes blik. De store, flotte, rundbuede vinduer. Det høje loft. Og den megen plads og frihed. Men det har man ikke rigtig blik for, når man er ung, vel? Jeg havde i hvert fald ikke drømt om, at jeg skulle overtage gården her. Men det er faktisk et vidunderligt sted.”

Et tab ikke at lære tysk

Som barn af grænselandet har Anna Elisabeth Jessen også et nært forhold til det tyske sprog. Hun har rejst og arbejdet i Tyskland mange gange, har tyske venner og kolleger, og så har hun netop tilbragt fire måneder i Berlin, hvor hun færdiggjorde den nye roman. Hun ærgrer sig over, at tiderne i dag er anderledes, så færre og færre taler tysk.

“Altså der er jo næsten ingen unge, der lærer tysk mere. Selv hernede er det vel kun unge fra det tyske mindretal, der taler tysk. Jeg voksede op med tysk fjernsyn, fordi der ikke var andet, men i dag ser de fleste jo Netflix og andet på engelsk. Det er altså en skam, når nu Tyskland er vores nabo”, siger hun.

“Det er jo også tilstedeværelsen af de to kulturer, dansk og tysk, der gør det interessant at bo i grænselandet. Men hvis færre og færre har kendskab til den anden kultur, ja, så er det et tab.”

Ikke færdig med Sønderjylland

Anna Elisabeth Jessen vil dog gøre sit for at øge interessen for Sønderjylland, grænselandet og det tyske. Der er nemlig endnu en bog på vej med udgangspunkt i den landsdelen, hun er født og bor i.

“Der kommer en roman til, men jeg vil ikke sige, hvad den handler om. Men der kommer en tredje med udgangspunkt i det sønderjyske, for jeg er slet ikke færdig med Sønderjylland. Men der går lige lidt tid, før den udkommer”, slutter Anna Elisabeth Jessen. 📖

‘Hjemsted – en sønderjysk skæbnefortælling’ af Anna Elisabeth Jessen, 460 sider, Gyldendal, udkom den 31. marts 2023.

Museum Sønderjylland holder fast i, at et museum fortæller historie gennem genstande

ANMELDELSE af 'Sønderjyderne og Den Store Krig' – ny særudstilling på Sønderborg Slot

af Peter Yding Brunbech, historiker

Første Verdenskrig eller Den Store Krig står ofte lidt i skyggen af krigen 1939-45. Det skyldes ikke kun, at Anden Verdenskrig ligger tættere på nutiden, men også at vi evigt bliver mindet om den via film, dokumentarprogrammer og computerspil. Dette gælder i endnu højere grad i Danmark, fordi vi jo i det mindste i et eller andet omfang var involveret i Anden Verdenskrig, mens det lykkedes at holde landet ude af krigen fra 1914-18.

At Danmark ikke var involveret i Første Verdenskrig er jo imidlertid, som så mange andre historiske sandheder, en "sandhed med modifikationer". For ganske vist var staten Danmark neutral i krigen, men 35.000 sønderjyder deltog i krigen på tysk side, af den simple årsag at landsdelen dengang var en del af det tyske rige. Omkring 6.000 faldt i krigen og yderligere 4.000 vendte hjem som invalide. Både derfor, og fordi krigen ledte frem til muligheden for afstemning og genforening med Danmark, spiller Første Verdenskrig stadig en særlig rolle i Sønderjylland.

Netop sønderjyderne og deres historie under Den Store Krig er temaet for en ny spændende særudstilling på Sønderborg Slot, der åbnede den 27. april i år. Her dykker

museet ned i nogle af de mange sønderjyske menneskeskæbner fra krigens historie og følger krigens udvikling fra 1914 til 1918 set fra soldaternes og deres familiers perspektiv.

På Sønderborg Slot er man ikke bange for at holde fast i, at et museum primært fortæller historie gennem genstande, og udstillingens syv rum byder på en imponerende samling af interessante genstande af både den forventelige og mere overraskende slags. Der er mange eksempler på våben og militært udstyr, der har tilhørt sønderjyske soldater, men der er også almindelige hverdagsting og de mere kuriøse som f.eks. en kageform til bagning af Zeppelin-formede småkager eller tysk-patriotisk dekoreret håndsæbe fra krigens første år, før sæbe blev en af de mange varer, det ikke længere var muligt at få fat i.

Historiske genstande er særligt gode til at fortælle og illustrere de små historier i den store historie, og dette er også udstillingens særlige styrke. Udstyr, våben, uniformer og personlige genstande er små fragmenter af personlige historier om de sønderjyder som deltog i krigen. Ofte ligger der en lige så interessant historie gemt i, hvorfor netop denne genstand blev bevaret og kom på museum. Som fx de træplatter, der er lavet af en russisk krigsfange på østfronten, som herefter byttede dem for cigaretter med en fangevogter fra Rinkenæs.

De sønderjyder, der deltog i krigen, tjente i mange forskellige dele af den tyske hær og flåde, og det gør også at udstillingen viser et bredt billede af den tyske krigsindsats. De ➡➡

En tysk kavalerists og hans hests udstyr. I Første Verdenskrig viste det sig, at kavaleriet havde udspillet sin rolle i moderne krigsførelse.

gjorde tjeneste ved både øst- og vestfronten, og de tjente i flåden på både skibe og i ubåde samt i det nye luftvåben. Der er flere overraskelser undervejs, som f.eks. historien om hvordan dansksindede sønderjyder endte med at spille en ikke uvæsentlig rolle i Afrika under krigen. På grund af den overlegne engelske flåde mistede Tyskland allerede tidligt i krigen de fleste af sine kolonier. En undtagelse var dog Tysk Østafrika, som det lykkedes at forsyne via handelsskibe kamoufleret som danske og bemanded af dansktalende sønderjyder, hvoraf flere af dem efterfølgende blev befalingsmænd i de tyske kolonistyrker.

Som i mange andre tilfælde i Sønderjyllands historie indeholdt Første Verdenskrig dilemmaer, modsætninger og kompleksitet af den slags, der er særlige for grænseområder og nationale mindretal. Nogle dansksindede sønderjyder ønskede for enhver pris at undgå deltagelse i krigen, mens andre ikke så en modsætning mellem det at føle sig dansk og samtidig gøre sin pligt overfor den stat, man var borger i. Også her er det de overraskende genstande, der ofte fortæller historien bedst. Som f.eks. den lille æske med tyske legetøjssoldater, hvor en person har tegnet et lille dannebrogssflag og skrevet

‘tillykke’. For nogle en naturlig drengedave i en dansksindet familie i Sønderjylland, hvor der næsten sikkert har været dansksindede familiemedlemmer, der tjente i tysk uniform.

Sønderjylland blev som alle andre dele af det tyske rige dybt berørt af Den Store Krig. En femtedel af hele landsdelens befolkning var indkaldt til en eller anden form for krigstjeneste, og særligt krigens sidste år var hårde både ved fronten og derhjemme. De sønderjyske soldater havde dog nogle få fordele fremfor deres kammerater og mod slutningen af krigen steg antallet, der deserterede og flygtede til Danmark. I krigsfangelejrene blev der også ofte indrettet særlige afsnit til de nationale mindretal som f.eks. sønderjyder, hvor forholdene var en smule bedre end for de øvrige tyske krigsfanger. Det ændrede dog ikke ved, at krigen satte sig dybe spor i Sønderjylland og mejslede sig ind i landsdelens historie. Både fordi den ledte til Genforeningen i 1920, men også på grund af de mange døde og de, der vendte hjem med fysiske og psykiske men. Sønderborg Slot giver et ofte overset kapitel af danmarkshistorien form og gør den nærværende, og udstillingen er absolut et besøg værd. 🇩🇰

Foto fra Museum Sønderjylland.

Få inspiration til din ferie i **grænselandet**

Med videoserien **Kultur på Grænsen** har du mulighed for hjemmefra at blive klogere på en bred vifte af emner som historie, natur, byer og meget mere.

Du finder videoerne **Kultur på Grænsen** på www.fla.de under Kultur eller ved at scanne qr-koden med din smartphone.

FLENSBORG AVIS

Når ildsjælene brænder, lever demokratiet

Af Hanne Sundin
Direktør for
Grænseforeningen

Efter et veloverstået Sendemandsmøde er der altid oprydning, referatskrivning, nyhedsbreve, pressehåndtering mm., der præger et sekretariat. Men som dagene går, og en af forårets forlængede weekender indfinder sig, så er man ikke længere midt i Sendemandsmødet, men begynder at være ovre det. Forpustelse bliver til at puste ud.

Så bliver det tid til at se tilbage på en weekend i foreningslivets tegn. Og en weekend med store oplevelser i form af musik og med oplæg og debatter, der gjorde mig klogere.

“

Det, der særligt gør mig glad, er, at ildsjælene kunne mærkes

Weekendens samtalsaloner fik jeg lov at besøge flere af. Der var en salon, der sang dansk, og to, der drøftede mindretal. Og så var der flere saloner, hvor deltagerne debatterede de dilemmaer og udfordringer, som Grænseforeningen såvel som foreningslivet som sådan står over for.

Hvad skal balancen være mellem fokus på historie og fokus på nutid? Hvordan engagerer vi de unge og overkommer kløften mellem yngre og ældre medlemmer? Hvordan kommunikerer vi vores lokale aktiviteter? Hvordan får vi liv i foreningstræf over grænsen igen?

Jeg fik lov at samle op på salonerne søndag morgen, og jeg var ganske opløftet. Ikke fordi alle dilemmaer var løst. Det er de langt fra. Nogle udfordringer er så store, så vi kommer til at bruge mange timer i såvel sekretariatet, på bestyrelsens strategiseminar og på lokale møder for at komme bare skridt nærmere.

Nej, det, der særligt gør mig glad, er, at ildsjælene kunne mærkes. Medlemmerne af Grænseforeningen brænder stadig. Og uanset hvilken vej vi skal fremad med foreningslivet, så er det præcis ildsjælene, der skal bære os derhen.

Derfor var det også en særlig glæde, at Grænseforeningens pris blev overrakt til to af Sydslesvigs ildsjæle. Vi skal fejre de gode eksempler, for også at gøre dem til forbilleder.

Ildsjælene kunne også mærkes i debatten på den formelle del af mødet, hvor nye vedtægter og dermed nye rammer for foreningslivet blev drøftet og godkendt. Synspunkterne var mange og dybtfølt.

Og også det gør mig glad. For når ildsjælene brænder, så udfordres demokratiet ikke. Nej, når ildsjælene brænder, så lever demokratiet.

Forpustet og glad for en god weekend ser jeg nu fremad. Bestyrelsen har redegjort for sin strategi, sekretariatet knokler på efter en handlingsplan, der skal føre den ud i livet, nye vedtægtsmæssige rammer er på plads, ildsjælene er stadig med os, og sommeren er på vej.

Tak for et godt Sendemandsmøde. Men tak især, fordi I vedbliver at brænde for foreningen. 🍷

For 16. gang arrangerer Rødding Højskole grænselandskursus i samarbejde med Grænseforeningen

Grænselandskursus 2023

EUROPA I BEVÆGELSE

Nationalstat og mindretal under forandring

2.-8. september 2023

Kriserne kradser i Europa, som de ikke har gjort siden Anden Verdenskrig: Pandami, klimaforandringer, krig, økonomisk krise og energiproblemer. Hvordan imødegår vi bedst muligt disse kriser. Skal vi åbne os og finde løsninger i fællesskab eller lukke os og passe på vores eget?

Dette spørgsmål får en særlig relevans i det dansk-tyske grænseland, hvor man efterhånden har en lang tradition for at åbne sig mod hinanden og slå broer mindretal og flertalsbefolkninger imellem. Men hvordan kan vi overhovedet slå bro i en tid, hvor krigen igen raser, og nationalismen blomstrer mange steder i Europa?

Det er spørgsmål, vi tager op på grænselandskurset 2023.

Lørdag den 2. september

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.

Kl. 16.30: Velkomst og introduktion til ugen v/ Mads Rykind-Eriksen, forstander.

Kl. 19.30: "Europas udfordringer. Mellem sammenhold og splid" v/ Friis Arne Petersen, fhv. dansk ambassadør i Tyskland, USA og Kina samt fhv. direktør i Udenrigsministeriet.

Søndag den 3. september

Kl. 9.00: "Sat her i forvirringstiden". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Hvad brænder i den offentlige debat i Tyskland og blandt de danske i Sydslesvig?" v/ Jørgen Møllekær, chefredaktør ved Flensborg Avis.

Kl. 14.00: "Danske løsninger i Tyskland – grænselandsløsninger i Europa" v/ Martin Klatt, lektor ved European Center for Minority Issues (ECMI) i Flensborg.

Kl. 19.30: "Jeg er pæretysk – men også meget dansk". Koncert og personlige fortællinger v/ Jule Söseman, sanger og sangskriver, student fra Duborg-Skolen.

Mandag den 4. september

Heldagstur til Kiel og Flensborg med besøg i den slesvig-holstenske landdag og debat om danskhed på Flensborghus

I landdagen møder vi landdagsmedlemmerne for SSW, Sybilla Lena Nitsch og Christian Dirschauer, der viser rundt, fortæller om landdagens historie og gør status over mindretalspolitikken i Slesvig-Holsten og det dansk-tyske samarbejde. Efter frokosten kører vi fra Kiel til Flensborg til debat på Flensborghus med repræsentanter fra

mindretallet: "Hvordan kan danskheden i Sydslesvig overleve under tysk indflydelse?"

Kl. 19.30-21.00: "Sønderjyske sange og sange om Sønderjylland" v/ Mads Rykind-Eriksen. Mange sange i Højskolesangbogen handler om Sønderjylland og landsdelens dramatiske og fascinerende historie men også om dens natur og mennesker. Vi synger sangene, hvoraf nogle er på klingende sønderjysk.

Tirsdag den 5. september

Kl. 9.00: "Verdens skabelse ifølge den nordiske mytologi". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Hvor dansk er det danske mindretal?" v/ Jørgen Kühl, mindretalsforsker og honorarprofessor ved Europa Universitæt Flensborg.

Kl. 14.00: "Dansk sprog over sø og Sønderjylland" v/ Michael Ejstrup, sprogforsker i danske dialekter og især sønderjysk.

Kl. 19.30: "Sønderjysk på film". Vi ser filmen "Resten af livet" (2022) i Rødding Bio.

Onsdag den 6. september

Heldagstur til Tønder, marsken og det vestlige Sydslesvig – vi møder både det tyske og det danske mindretal

I Tønder skal vi på byvandring. Vi skal høre om byens grænseoverskridende samarbejde, og hvad det har betydet, at Jørgen Popp Petersen fra det tyske mindretalsparti Slesvigsk Parti er blevet borgmester. Vi kører videre til Læk Danske Skole i Sydslesvig, hvor vi hører om, hvad det betyder, at de fleste elever på mindretallets skoler kommer fra det tyske flertalssamfund.

Videre til Højer Sluse og Ballum med aftensmad og sangtime i Ballum Multihus.

Torsdag den 7. september

Kl. 9.00: "Se, nu stiger solen". Morgensang i Rødding Frimenighedskirke, hvor vi ser kirken og hører den gribende historie om præsteparret, der mistede to sønner under Første Verdenskrig v/ Mette Geil, frimenighedspræst.

Kl. 9.40: "Sydslesvig – der har jeg rod, derfra min verden går" v/ Mirco Reimer-Elster, kommentator af tysk politik på TV2. Født og opvokset i Sydslesvig.

Kl. 14.00: "Europa og mindretal i bevægelse – er kontinentets udfordringer også grænselands?" v/ Lukas A. Lausen, tidligere særlig rådgiver for udenrigsminister Jeppe Kofod. Født og opvokset i Sydslesvig.

Kl. 16.30: "Sang under kirketag". Eftermiddagsklange i Rødding Frimenighedskirke v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 19.00: Festsiddag med sang.

Fredag den 8. september

Kl. 9.00: "Gå da frit enhver til sit". Morgensang og afrunding v/ Mads Rykind-Eriksen. Derefter afrejse.

Praktisk

Kurset koster 5.850 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse). 6.450 kr. på dobbeltværelse med bad. Prisen inkluderer fuld pension og udflugter ifølge program. Yderligere oplysninger og udførligt program samt tilmelding på skolens hjemmeside www.rhskole.dk

Født ind i Grænseforeningen

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Formanden for Grænseforeningen Guldborgsund er anden generationsformand og har gode forbindelser til Sydslesvig.

Der er fuld fart og farver på formanden for Grænseforeningen Guldborgsund, Tine Vægter. Dels er hun en travl kvinde, som udover arbejdet som sygeplejerske på børneafdelingen på sygehuset i Nykøbing Falster også er et aktivt foreningsmenneske. Både huset i Nykøbing og hendes påklædning er farverig. De grønne nuancer får lov at stråle igennem denne forårsdag.

Huset er også præget af masser af legetøj, gynger og legehus i haven. Her skal børnebørnene have det godt.

Der er ingen af børnene, som ønsker at tage over i lokalafdelingen i Grænseforeningen. Posten er ellers gået i arv, så måske børnebørnene? Tiden må vise, hvordan Grænseforeningen er indrettet til den tid, og om det kommer til at interessere Tine Vægters børnebørn. For vi kommer til at tale om, at medlemsskaren ikke er helt så forårsgrøn, som det er tilfældet hjemme hos hende, men noget mere ovre i de grå nuancer.

Selv er Tine Vægter født ind i Grænseforeningen. Og det skal tages helt bogstaveligt. Hendes mor var formand for Grænseforeningen i en af de fem kommuner, der blev til Guldborgsund med Kommunalreformen. Hun trådte selv til som formand, efter at de ➤

Tine Vægter ved grænsestenen i Nykøbing Falster.

fem lokalforeninger ligesom kommunen var blevet lagt sammen til én.

Men ikke nok med det. Uden Grænseforeningen ville Tine Vægter slet ikke være på denne jord. Hendes mor er fra Sydslesvig. Hun kommer fra en gård lige syd for Padborg.

Før i tiden arrangerede Grænseforeningen ophold i Danmark for ferieborn fra Sydslesvig.

Tines mor er sydslesviger og kommer fra en gård på den tyske side af grænsen ved Padborg. Hun blev ferieborn hos en brugsuddelelfamilie i landsbyen Nørre Vedby på det nordlige Falster. Hun havde det godt hos familien og kom igen og igen.

En sydslesviger blev på Falster

Som 15-årig blev hun tilbudt en læreplads som kommis, og det takkede hun ja til, så det blev fire års læretid med handelsskole-

uddannelse i Nykøbing. Derefter var tanken vist at tage hjem til Sydslesvig. Men dengang handlede brugsforeninger også med lokalt producerede råvarer.

“Hun møder så en ung mand, som er fra Nørre Vedby, og han kommer med æg, fordi min farmor havde høns og tjente en lille skilling ved at sælge æg til brugsforeningen,” fortæller Tine Vægter.

Den unge mand fra den lokale gård syntes ikke, den unge kommislærling skulle hjem til Sydslesvig. Så han friede til hendes mor.

“Han var tømrer og arbejdede i Monberg og Thorsen, så lige efter, de var blevet gift, tog han til Grønland for at arbejde, og hun kom på husholdningsskole i Vordingborg,” fortæller hun.

Det unge par var Tine Vægters forældre, og således må man sige, at hun i helt bogstavelig forstand er født ind i Grænseforeningen.

Tine Vægters mor har hele tiden oprettholdt forbindelsen til Sydslesvig, og det gælder også Tine Vægter selv, som stadig har kontakt til familien på den anden side af grænsen. Derfor var engagementet i Grænseforeningen også helt naturligt for moren, der blev bestyrelsesmedlem i 1981 og formand i 1983 for lokalforeningen i en af de fem kommuner, der siden er slået sammen til Guldborgsund Kommune.

Der var lokalforeninger for Grænseforeningen i Nordfalster, Stubbekøbing, Nykøbing, Sydfalster og Østlolland.

“I 2012 blev de lagt sammen, så vi var én stor lokalforening, der bare hedder Guldborgsund Grænseforening. Jeg kom med i Grænseforeningen som bestyrelsesmedlem i 2012. Dengang der kørte vi ud og hentede kontingent hos medlemmerne for ligesom at have den nære kontakt. Så kørte man ud og drak en kop kaffe med hr. og fru Hansen og sad og snakkede. Vi deltes om det i bestyrelsen, for der var nogle flere medlemmer dengang end i dag”, fortæller Tine Vægter.

I 2017, blev det så hende, der tog over som formand for Grænseforeningen Guldborgsund. Men det er jo ikke mange på Falster, som har sådan en sydslesvigsk baggrund, så hvad har så motiveret folk til at blive medlemmer?

“Nogle har forbindelse til Sønderjylland, og nogle er bare kommet med, fordi de synes, at det er et godt koncept og en god forening. De vil gerne støtte det danske mindretal syd for grænsen og være med til at bidrage med at samle penge ind, eller oplyse omkring det og gøre noget af det. Andre

“

“De talte altid sønderjysk sammen, da jeg var barn. Og ellers så talte de rigtig meget plattysk. De talte aldrig højtysk. De har altid kun talt dansk, sønderjysk og plattysk. Altså, deres naboer, som var tyskere, talte jo ikke dansk, og dem talte de så plattysk med

er med, fordi de er historisk interesserede også og synes, at det er spændende at være med i”, fortæller hun.

Forandringer

En af de ting, hun har drøftet med folk på sin egen alder og dem, der er yngre, er ‘Grænseforeningen’.

“Jeg er rigtig tit blevet spurgt, om vi er sådan en underafdeling af Dansk Folkeparti, og: ‘Er det noget med, at I vil have lukkede grænser, og I vil ikke have den her åbenhed?’ Jeg må så ligesom sige, at nej, det er vi så ikke. Jeg synes jo, at vi måske hellere skulle hedde ‘Dansk Mindretals Support’, ligesom i sportsklubber, hvor man hedde noget med support, når man støtter en klub. Der er også rigtig mange, der siger, at der ikke er nogen problemer dernede. Og folk lever i fred og fordragelighed. Og verden er jo blevet helt anderledes, end den var for 100 år siden”, siger hun.

Gennem de mange år, Tine Vægter har haft familierelationer til det sydslesvigske, har hun observeret, at der er sket forandringer.

“Før havde man danske aner, dansk familie, når man gik i dansk skole og dansk børnehave. Nu er der jo rigtig mange tyskere, der sætter deres børn i en dansk børnehave og en dansk skole, fordi de synes, at pædagogikken er bedre, og elevtallet er lavere, end det er i de tyske skoler og børnehaver.”

Hun mener, at det selvfølgelig er folks eget valg, hvad de vil være, men hun synes, det er fornuftigt, hvis de danske skoler stiller krav om, at en af forældrene til børnene kan dansk.

“Man bør også tale dansk i hjemmet, men jeg ved fra mine grandfætre og -kusiner, at de taler tysk sammen i fritiden. Jeg har også mødt nogle, der har glemt det danske. De bliver tysk gift og flytter måske til Sydtykland og glemmer det danske. Det er forståeligt nok, og det er ikke ment negativt, men det er noget andet, end formålet var”, siger hun.

“Hvis man holder fast i danskheden på den måde, og børnene bliver danske, er det fint. Og jeg synes også, det kan være fint nok, at de tyske familiers børn kommer i dansk skole og lærer noget dansk kultur, og måske får interessen for at læse i Danmark eller kan bidrage til at forbedre grænsesamarbejdet.”

Gården syd for Padborg

Der er sket meget siden Tine Vægters oldeforældres tid.

“Min oldefar var kreaturhandler. Han byggede så gården, hvor jeg kom meget som barn, og som min morfar overtog. Gården er først bygget efter 1864, så Tyskland gik til Kongeåen dengang. Vi havde tabt landet. Men de var jo stadigvæk danskere og kom fra Sønderjylland. Og boede jo så der og tilhørte det danske mindretal. Min morfar havde seks eller syv søskende. Ved grænseforeningen i 1920 endte halvdelen af dem med at være bosat på den danske side af grænsen, og den anden halvdel blev jo så på den tyske side af grænsen. Og min morfar overtog gården, der ligger 800 meter fra Padborg-grænsen.”

“Min morfar var fra 1905, og hans ældste bror var noget ældre, for han var med i Første Verdenskrig. Han faldt i krigen. De andre var så små, at de slap. Min morfar og nogle af hans andre brødre var med i 2. verdenskrig også. Og jeg kan ikke huske, om det var en af dem, der faldt der også.”

Tines morfar og mormors gård var en rigtig familiegård, hvor morfarens søster og hendes familie også boede på gården, og derfor er fætre, kusiner og grandfætre og grandkusiner tæt knyttede til hinanden.

“De talte altid sønderjysk sammen, da jeg var barn. Og ellers så talte de rigtig meget plattysk. De talte aldrig højtysk. De har altid kun talt dansk, sønderjysk og plattysk. Altså, deres naboer, som var tyskere, talte jo ikke dansk, og dem talte de så plattysk med. Derfor har de lært det, tænker jeg. Det sjove var, at halvdelen af markerne lå på den danske side af grænsen, så man skulle have pas med over, når man skulle passe sine kreaturer, eller høste sine marker. De har nok ikke skullet vide det.”

“Da min morfar døde, overtog min morbror gården. Da han så døde, blev den solgt. Han havde ingen børn, og der var ikke andre i familien, der var interesseret i at være landmand. Så den blev solgt til tysk side,” fortæller hun.

Dansk og tysk

“Min morfar gjorde meget ud af, at man skal behandle hinanden ordentligt, få det bedste ud af det og være et anstændigt menneske, uanset hvilket sindelag, man har. Min mor har snakket om, at da hun var barn og de var i skole, blev de kaldt Speckdänen. Og så kaldte de tyskerne noget andet.”

I dag er der en større forståelse mellem danske og tyske. Men hvordan er det med forståelsen af grænseområdet og det danske ➔➔

og tyske i Guldborgsund og Danmark nord for Kongeåen i det hele taget?

“Det giver god mening at have en organisation i Danmark, som støtter danskheden og prøver at udbrede kendskab til de formål Grænseforeningen har, så det ikke bliver glemmt. Det vil fortsat være vigtigt med en hovedforening, der støtter det danske mindretal og udbreder kendskab til dansk sprog og kultur.”

“Men jeg kan jo godt se, vi har en lidt kedelig statistik på vores egen forening. Hvis vi mister medlemmer fremadrettet, som vi har gjort det de sidste ti år, så er vi lukket om ti år. Så eksisterer Grænseforeningen Guldborgsund ikke. Og det, synes jeg jo et eller andet sted, er rigtig ærgerligt.”

“På den anden side har jeg det måske også sådan lidt, at alting har en tid, og det kan være rigtig svært at få nye medlemmer. Vi har samarbejdet med Guldborgsund Aftenskole og lavet arrangementer sammen med Foreningen Norden, men det har ikke givet nye medlemmer,” siger Tine Vægter, som altså mener, det kræver en stærk, landsdækkende organisation at løfte Grænseforeningens folkeoplysende opgave i fremtiden.

Hun tror, der altid vil være medlemmer, der er tilfredse med at få magasinet, men som ikke har lyst til at gå til en møder, fordi de yngre generationer ikke engagerer sig ikke på samme måde i foreningslivet.

Så er der lige det med Lolland-Falster, at det er den del af Danmark, der betegnes som det ny grænseområde i fremtiden, når den faste forbindelse over Femern er bygget færdig. Hun regner nu ikke med, at det vil forandre så meget.

“Der er den forskel, at vi har vand som grænse. I Sønderjylland har du en landfast grænse, hvor du kan du stå og kigge og konstatere, at det hus lige foran dig, det ligger faktisk i Tyskland. Men det kan da være, nogle danskere vil tage mere til Tyskland og arbejde eller bosætte sig dernede, ligesom hvis man tager til Malmø fra København. Men man kan jo ikke sige, at der er noget dansk mindretal på Femern eller ned mod Lübeck. Det ligger jo langt fra Ejderen”, siger Tine Vægter.

Til slut skal det nævnes, at Grænseforeningen Guldborgsund har et rigtig godt samarbejde med naboerne i Lolland Grænseforening. De laver mange fælles arrangementer. 🍷

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Fyn

28. august kl. 8.00. Toldbodgade, Nyborg (opsamling ved Dalumhallen ca. 8.45). Udflugt til Lyksborg Slot og Istedløven. Vi får kaffe og kage undervejs og gør holdt ved Fleggaard på turen hjem. Pris: 750 kr. (ikke-medlemmer 850 kr.). Tilmelding senest 1. august til 23 84 37 85 (sms) eller 23 66 85 52 (sms).

Sønderborg

24. juni kl. 9.00. Alsion, Sønderborg. Heldagstur til Gråsten, hvor vi bl.a. besøger Den Kongelige Køkkenhave og får en rundvisning, og Kolding, hvor vi oplever Geografisk Have med frokost på Den Gyldne Hane. Pris: 400 kr. (ikke-medlemmer 500 kr.) Tilmelding på <https://grf-s.nemtilmeld.dk/>

19. august, tidspunkt oplyses senere. Seebüll 31, Neukirchen, Tyskland. Vi besøger Noldemuseet syd for grænsen. Nærmere info følger via mail.

Tønder

25. juni kl. 8.45. Parkeringspladsen, Sæd grænseovergang. Sommertur med Sydtønder Amt. Vi besøger Kalvø, Knivbjerg (frokost og rundvisning formand Hinrich Jürgensen, Bund Deutscher Nordschleswiger) og Bedsted Friskole (orientering ved skoleleder Kenny Snitgaard). Pris: 300 kr. (inkl. bus, guide, middag og kaffe). Tilmelding og betaling senest 10. juni til 21 43 23 90.

MIDTJYLLAND

Ringkøbing og Omegn

15. juni kl. 7.00. Museumspladsen, Ringkøbing. Udflugt til H.C. Andersens Hus i Odense. Pris: 750 kr.

17. august kl. 17.00. Museumspladsen, Ringkøbing. Vi kører en dejlig aftentur i vores skønne vestjyske natur og indlægger et par lokale seværdigheder. Undervejs serveres sandwich, drikkevarer og kaffe. Pris: 150 kr. (inkl. bus og trakte-ment). Tilmelding senest 11. august til 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com.

Skjern, Tarm og Videbækegnen

19. august kl. 7.45. Inoest, Ånumvej 28, Skjern (opsamling fra Tarm Rutebilstation 8.00). Udflugt til grænselandet med stop i Ribe, Lægan Pumpestation, Tønder, Rudbøl og Ladeland, hvor vi spiser aftensmad. Pris: 600 kr. (ikke-medlemmer 650 kr.). Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00.

NORDJYLLAND

Nordvestjylland

8. juli kl. 10.30. Geografisk Have, Christian 4 Vej 23, Kolding. Midtvejsmøde med vore venskabsforbindelse i Satrup og Sønder Brarup med besøg i Geografisk Have, hvor vi får rundvisning. Pris: 65 kr.

(85 kr. inkl. kaffe og kage i Væksthuset). Tilmelding senest 1. juli på thy-mors@graenseforeningen.dk eller 20 21 79 64.

SJÆLLAND

Sorø

20. juni kl. 19.00. Liselund Seniorhøjskole, Slotsalleen 44, Slagelse. Besøg på Liselund Seniorhøjskole med rundvisning ved forstander Kim Jacobus Paulsen. Pris: Gratis. Tilmelding på sorø@graenseforeningen.dk eller 61 54 50 75. Arrangeres i samarbejde med Liselund Seniorhøjskole.

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

15. juni, tidspunkt oplyses senere. Jægerspris Slot og Park. Vi besøger Jægerspris Slot og Park – transport i private biler. Detaljer følger primo juni, men sæt kryds i kalenderen!

Hørsholm, Det Grønne Område og Gentofte

31. august kl. 8.30. Hørsholm Ridebane (opsamling ved Rudersdal Rådhus ca. 8.45 og Gentofte Rådhus ca. 9.15). Heldagstur til Skåne med stop i Lund (frokost) og Skanør. Vi får kage og kage undervejs. Pris: 350 kr. Tilmelding senest 1. august til horsholm@graenseforeningen.dk.

Skal jeres lokalforeningsarrangementer med i magasinet Grænsen?

Send materiale til alr@graenseforeningen.dk
Deadline: 20. marts 2023.
Udgivelse: 10. april 2023.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Skal jeres lokalforening have trykt et lokalforeningsprogram?

Send materiale til alr@graenseforeningen.dk
Deadline: 1. maj 2023.
Udgivelse: 12. juni 2023.
Husk at bruge arrangement-skabelonen, der kan findes på hjemmesiden.

Grænseforeningen

Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protector: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand

Peter Skov-Jakobsen
pesj@km.dk

Direktør

Hanne Sundin
hs@graenseforeningen.dk
tlf. 21 28 82 84

Grænseforeningens formål

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskab til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier

Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Peter Skov-Jakobsen, København
1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors
2. næstformand: Else Tornbo, Sønderborg

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen,
Randbøldal
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen,
Aalborg
Jørgen Bruun Christensen,
Nykøbing Mors

Region Sjælland

Annemarie Brett Jakobsen,
Gadstrup
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Jan Uldal Niemann, Helsingør
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner

Benedikte Marie Kaalund,
Roskilde
Axel Johnsen, Gråsten
Peter Bruhn Jepsen, Berlin

Grænseforeningen Ungdom

Jonas Kopf, Aarhus
Vera Petersen, Odense

Ægteparret fik overrakt prisen til Grænseforeningens Sendemandsmøde 2023.

Ildsjæle modtager Grænseforeningens Pris

Af Alexander Leicht Rygaard

Ægteparret Signe Andersen og Anders Schaltz Andersen har været aktive i det danske mindretal i Sydslesvig gennem en menneskealder. Lørdag den 13. maj modtog de Grænseforeningens Pris for deres ekstraordinære indsats.

Kulturforeningen, lærerforeningen, sprogforeningen, kirkemenigheden, badmintonholdet, skakklubben og mindretalspartiet. Ja, der findes ikke mange grene af mindretalslivet i Sydslesvig, som ægteparret Signe Andersen og Anders Schaltz Andersen ikke har involveret i. Og det er de nu blevet hædret for.

Ved Grænseforeningens Sendemandsmøde den 13.-14. maj modtog parret Grænseforeningens Pris, der består af 25.000 kr.

“Vi er meget overraskede og taknemmelige. Vi kan ikke helt forstå, at det lige er os, for der er så jo mange andre ildsjæle i Sydslesvig, der også fortjener at modtage sådan en anerkendelse. Vi modtager prisen også på deres vegne med stor glæde og ydmyghed”, siger Signe Andersen og Anders Schaltz Andersen.

Signe Andersen er selv fra Sydslesvig og student fra Duborg-Skolen i Flensborg, mens Anders Schaltz Andersen er opvokset på en gård ikke langt fra Bjerringbro. De mødte hinanden på lærerseminariet i Silkeborg, blev gift

og flyttede hurtigt efterfølgende til Sydslesvig og fik begge ansættelse på Husum Danske Skole.

“Jeg er vokset op i et meget dansk hjem, og begge mine forældre var meget aktive i mindretallet. Jeg synes ikke, at jeg har valgt noget til eller fra. Det har bare altid været sådan, at man deltager i, hvad der bliver tilbudt. Og så blev Anders jo nødt til at følge med”, fortæller Signe Andersen.

I dag er de begge pensionister og bosat i Vanderup nær Flensborg efter mange år i Hatsted på Sydslesvigs vestkyst.

“I dag kan vi ikke være lige så aktive som tidligere, men vi gør stadig en dyd ud af at deltage. Men så må det være nogle andre, der tager opvasken og flytter stolene på plads”, siger de to ildsjæle.

Grænseforeningens Pris, der har været uddelt med jævne mellemrum siden 1985, gives til en person eller organisation, der med vedholdenhed eller på nyskabende vis har ydet en ekstraordinær indsats for at øge kendskabet til Sydslesvig, grænse-landets forhold eller mindretal. 🍷